

INFORMATIENOTITIE RAAD

ZAAKNUMMER : 3337-2017 **GERELATEERDE ZAAK** : ---

B&W VERGADERING : 10 april 2017

ONDERWERP : Uitslag van de stembureaus 21 en 22 bij de Tweede Kamer Verkiezingen

BEHANDELEND AMBTENAAR : Patrick Kroeze
Telefoon: +31572347500, email: Patrick.Kroeze@raalte.nl

KENNIS TE NEMEN VAN

Onderzoek naar mogelijke verwisselingen in de uitslag bij stembureaus 21 en 22 bij de Tweede Kamer Verkiezingen

INLEIDING

Aanleiding

Op 15 maart 2017 hebben de Tweede Kamerverkiezingen plaatsgevonden. In 22 stembureaus in de gemeente Raalte hebben kiezers gestemd. Eén van de kandidaten op het stembiljet was de heer Terlouw van D66) op plaats 49, eveneens D66-fractievoorzitter in de gemeenteraad van Raalte. De Raalter fractie van D66 volgde de uitslag nauwgezet. Na bekendwording van de uitslag per kandidaat, per stembureau, verwonderde de D66-fractie zich over het ontbreken van voorkeurstemmen voor de heer Terlouw bij stembureaus 21 en 22, en over een aanzienlijk aantal voorkeurstemmen voor kandidaat nummer 50. Dit was een duidelijke afwijking van alle andere stembureaus. De fractie van D66 heeft mij als burgemeester hierover geïnformeerd en verzocht om deze juistheid van deze resultaten te onderzoeken. De burgemeester is, op grond van de Kieswet, verantwoordelijk voor het vaststellen van de uitgebrachte stemmen van zijn/haar gemeente.

Deze informatienotitie geeft de resultaten van het onderzoek weer en tevens de maatregelen die we gaan nemen om herhaling te voorkomen. Allereerst wordt het proces van het tellen van de stemmen en de vaststelling van de telling beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op het onderzoek. Tenslotte wordt aangegeven welke maatregelen al zijn genomen en zullen worden genomen.

Telproces en vaststelling uitslag

Alle voorzitters van de stembureaus hebben op 13 maart de verplichte instructiebijeenkomst bijgewoond. De instructie daarover van de Rijksoverheid wordt daarbij gebruikt. Iedere lijst wordt met het vier-ogen principe geteld (de één telt en de ander telt na). Deze telling vormt de basis van de voorlopige uitslag. Deze informatie wordt telefonisch doorgegeven en wordt o.a. gebruikt voor de

uitslag richting ANP. Daarna wordt per lijst per kandidaat gesorteerd waarna per kandidaat het aantal stemmen wordt geteld. Deze telling wordt genoteerd op klad-tellijsten en na controle overgenomen door de voorzitter in het proces-verbaal. Volgens de instructie telt de voorzitter de aantallen stemmen na en vergelijkt die met de voorlopige uitslag en het totaal op de klad-tellijst. Indien er verschillen zijn, wordt dit onderzocht. Na invulling van het proces-verbaal en ondertekening worden alle stembiljetten ingepakt en verzegeld. Alle materialen worden vervolgens naar het gemeentehuis vervoerd.

Op 15 maart zijn in het gemeentehuis de processen-verbaal van de 22 stembureaus in bijzijn van de voorzitter van het betreffende stembureau nagelopen en zijn met een rekenmachine controletellingen uitgevoerd. Als de uitkomst van die controletellingen eventueel afweek van de tellingen uit het proces-verbaal, zijn de klad-tellijsten gebruikt voor verduidelijking. Daarna werden de processen-verbaal definitief gemaakt en zijn de klad-tellijsten vernietigd. De stemmen uit de processen-verbaal zijn vervolgens overgenomen in de digitale tel-applicatie. Op 16 maart 2017 heb ik het totaal aantal in de gemeente Raalte uitgebrachte stemmen vastgesteld en ondertekend.

Het verzamelproces-verbaal en de afzonderlijke processen-verbaal van de gemeente Raalte zijn op 16 maart 2017 overgebracht naar Zwolle naar het hoofdstembureau van de kieskring Overijssel. Het centraal stembureau in Den Haag heeft op dinsdag 21 maart 2017 de einduitslag vastgesteld.

Onderzoek naar eventuele verwisselingen

De heer Terlouw heeft in totaal 307 stemmen gekregen in gemeente Raalte verdeeld over bijna alle stembureaus in de gemeente. De D66-fractie constateerde, nadat alle detailuitslagen bekend waren gemaakt, dat in stembureau 21 (Dorpshuus Heino) 1 stem en in stembureau 22 (Sporthal Hoogerheijne) 0 stemmen op de heer Terlouw zijn uitgebracht. Op de kandidaat van dezelfde lijst, maar één plaats lager (plaats 50), zijn bij deze stembureaus respectievelijk 10 en 20 stemmen uitgebracht. Deze uitslag is in tegenspraak met alle andere stembureaus. Daar zijn op kandidaat 50 namelijk geen stemmen uitgebracht. De D66-fractie werd ook door inwoners gewezen op het feit dat zij wel degelijk in de stembureaus 21 en 22 hadden gestemd op de heer Terlouw. De D66-fractie heeft deze constatering aan mij doorgegeven en heeft verzocht om de juistheid van de geregistreerde uitslag te onderzoeken.

Onderzoek

De kwaliteit van het verkiezingsproces is essentieel voor het vertrouwen in onze democratie. Signalen dat er fouten zijn gemaakt, zien wij als zeer zorgelijk en reden om direct te onderzoeken in hoeverre ons verkiezingsproces juist is verlopen. Het onderzoek diende ook om duidelijkheid te krijgen over de uitslag, inclusief de voorkeurstemmen voor de heer Terlouw, en anderen.

De meest eenduidige wijze om helderheid te krijgen zou zijn om beide stembureaus te hertellen. Het bevoegd gezag hiervoor is de Kiesraad. We hebben de situatie aan de Kiesraad voorgelegd en om advies gevraagd met de volgende vraag: *'De burgemeester wil graag weten of hij de mogelijkheid*

heeft om de stembiljetten van deze twee districten en met name deze partij en kandidaten te mogen bekijken om te kunnen vaststellen wat de feiten zijn.'

De reactie van de Kiesraad op 2 april was als volgt: *'De stembiljetten dienen na de stemopneming in verzegelde pakken te worden gedaan, krachtens artikel N 9 lid 3 van de Kieswet. Op basis van artikel N 13 is de burgemeester slechts bevoegd deze pakken te openen en over te dragen aan de officier van justitie ten dienste van een onderzoek naar een strafbaar feit. Helaas is er dus geen mogelijkheid voor de burgemeester om de pakken om enige andere redenen te openen en de stembiljetten te controleren.'*

Bij een aantal andere gemeenten zijn eveneens onregelmatigheden geconstateerd, die ook niet tot hertellingen hebben geleid. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft daarover vragen beantwoord (zie bijlage), waarbij ook hij de lijn van de Kieswet aanhoudt (net zoals de Kiesraad in zijn reactie aan ons op 2 april).

Binnen de onderzoeksruimte die we nog wel hadden, hebben we contact opgenomen met de voorzitters van de stembureaus 21 en 22. Beide voorzitters konden zich geen opvallende zaken bij het stem- en telproces herinneren. Van stembureau 22 was de klad-tellijst bij toeval niet vernietigd. Bestudering van deze lijst leerde ons dat de voorzitter van stembureau 22 inderdaad de aantallen bij D66 van de klad-tellijst onjuist had overgezet naar het proces-verbaal. Bij de andere fracties zijn geen verschillen geconstateerd. De klad-tellijst van stembureau 21 was wel vernietigd en daarom kan hierover geen conclusie over worden getrokken.

Conclusie

Het definitief bepalen of het telproces op een juiste wijze heeft plaatsgevonden en de uitslag geheel correct is, is niet mogelijk omdat de Kiesraad niet toestaat om de stembiljetten opnieuw te tellen. Op basis van de nog beschikbare kladlijst kan worden gesteld dat het zeer waarschijnlijk is dat op stembureau 22, door verkeerd overnemen van de resultaten, het aantal stemmen voor kandidaat 49 van D66 bij kandidaat 50 terecht is gekomen. Deze conclusie kan niet worden getrokken voor stembureau 21 aangezien de klad-tellijst is vernietigd. Ik sluit dit echter niet uit gezien de opvallend afwijkende uitslag in dit stembureau.

Deze verwisseling is bijzonder spijtig voor het verkiezingsproces in de gemeente Raalte en in het bijzonder voor de heer Terlouw. Ik meen dat aanvullende maatregelen nodig zijn om de kans om fouten verder te verkleinen. De verschrijving heeft echter (het ging om 30 stemmen) echter geen bepalende invloed gehad op het al dan niet verkrijgen van de voorkeurszetel. Voor een voorkeurszetel in de Tweede Kamer is namelijk 25% van de kiesdeler nodig, zijnde 17.526 stemmen. De heer Terlouw heeft in totaal 1.749 stemmen gekregen.

Maatregelen

In het verkiezingsproces waren al kwaliteitsmaatregelen getroffen, onder andere de volgende:

- gebruikmaking van zeer gedetailleerde instructiedocumenten
- verplicht bij te wonen instructiebijeenkomst voor stembureauleden
- extra tellers
- nieuwe verkiezingsapplicatie waardoor administratie geautomatiseerd verloopt
- processen verbaal worden door 4-ogen gecontroleerd

Voor de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen zullen twee aanvullende maatregelen worden genomen:

1. Zorgvuldiger selectie stembureauleden

De kwaliteit van ons proces staat of valt met de mensen die het uitvoeren. De selectie van stembureauleden en -voorzitters zal in het vervolg nog zorgvuldiger worden gedaan. De teammanager KCC zal intensiever betrokken worden bij de screening.

2. Meelezer

Het vier-ogen principe wordt ook doorgevoerd bij de opmaak van het proces-verbaal in de stembureaus. Het tellen van stemmen duurt lang, tot diep in de nacht. Met het inzetten van een meelezer per stembureau: een persoon die met de voorzitter meeleest bij het opmaken van het proces-verbaal, wordt de kans op fouten verder verkleind.

Tenslotte, voor een zorgvuldig verkiezingsproces is het essentieel dat de gedetailleerde instructies juist worden uitgevoerd. Er moet op vertrouwd kunnen worden dat stembureauleden hun werk volledig correct uitvoeren. Zolang het stem- en telproces analoog is, blijft het geheel kwetsbaar voor menselijke fouten. Gemeente Raalte blijft dan ook pleiten voor verdergaande digitalisering van het stemproces. In het geval van een mogelijke fout bij het vaststellen van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezing kan de burgemeester tot een hertelling besluiten, zolang de stemopneming en de verzegeling van de pakketten nog niet heeft plaatsgevonden.

Ik hoop u met deze notitie hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

de burgemeester
Martijn Dadema